

V. I-XIII A. SENKAPIAI

Mykolas Michelbertas

GINTARŲ (KRETINGOS RAJ.) SENKAPIO TYRINĖJIMAI

1978 METAIS

1978 m. VVPI TSRS istorijos katedra pradėjo Gintarų senkapio tyrinėjimus. Senkapis yra apie 1,5 km į ŠR nuo Kartenos miestelio, kairiajame Minijos krante. Ši senkapį surado ir pirmasis aprašė kretingiškis kraštotyrininkas Ignas Jablonskis. 1977 m. jis vadovavo Kretingos kraštotyros muziejaus atliktiems šio senkapio žvalgomiesiems tyrinėjimams. Tada paaiškėjo, kad žmonės čia laidoti įvairiais laikotarpiais. Buvo aptikti pilkapių, supiltų dar iki m.e. pradžios, liekanų, iširti du II-III m.e.a. nedegintų žmonių kapai su akmenų vainikais, aptikti išarti IX-XII a. sudegintų žmonių kapai.

1978 m. buvo tyrinėjami kapai su akmenų vainikais. Iš-tirtame 72 m² plote rasti 9 kapai, iš kurių net 7 priklausė vaikams. Nors griaučiai buvo labai blogai išlikę, matėsi, kad mirusieji laidoti nedeginti, įvairiomis kryptimis: galva į R, PR, ŠR, V, ŠV. Keturiuose kapuose aptikti medinių karstų pėdsakai. Atrodo, dauguma karstų buvo skobtiniai, galbūt dalis ir lentinių. Pasisekė nustatyti, kad kape Nr. 9 skobtinio karsto ilgis siekė apie 2,3 m, plotis - apie 0,45 m.

Mirusieji buvo palaidoti 0,35-1,85 m gylyje nuo žemės paviršiaus, tarp akmenų vainikų. Ypač gerai išlikę vaikų kapų akmenų vainikai. Šių kapų vainikai apskriti arba ova-

lo formos, sukrauti iš įvairaus dydžio akmenų. Vainikų dydis vidinėje pusėje buvo 1,1x1,2 m, 0,7x1,1 m, 0,85x1,4, 1,15x1,3 m. Beveik visi vaikų kapų akmenų vainikai jungėsi tarpusavyje - turėjo bendras sienas. Vainikų sienos krautos iš dviejų, trijų ar net keturių akmenų eilių viena virš kitos ir buvo gana aukštos. Pavyzdžiui, kapo Nr. 8 vainiko šiaurinė siena buvo apie 60-70 cm aukščio. Kai kuriuose kapuose duobės dugne aptikta stambesnių medžio anglių, neskaitant smulkių anglių tarp vainikų. Tai rodo, kad laidotuvių metu buvo atliekamos kažkokios apeigos su ugnimi. Matyt, vietomis ant žemės paviršiaus ar tarp vainikų kūrėta ugnis, kuri turėjo "apvalyti" laidojimui skirtą vietą nuo piktųjų dvasių. Dalis mirusiųjų laidota apie 20-40 cm giliau akmenų vainikų, kartais dar giliau. Pavyzdžiui, kapo Nr. 8 dugnas buvo per 65-70 cm nuo akmenų vainiko apačios.

Visuose kapuose aptikta įkapių, kurios vaikų ir suaugusiųjų kapuose skiriasi. Vaikų kapuose rastos kaklo apvaros, suvertos iš žalvarinių įvijų ir dvigubo nupjauto kūgio formos gintarinių karoliukų. Kartais į tokias apvaras būdavo įveriami paausuoti stiklo karoliukai (kapas Nr. 5), sidabriniai mažičiai kibiro formos kabučiai (kapas Nr. 6). Pastarasis radinys - labai retas Lietuvos senkapiuose. Be to, vaikams į kapus dėti geležiniai lazdeliniai smeigtukai, žalvarinės ivijinės trikampio ar pusiau apskrito pjūvio apyrankėlės. Rasta taip pat žalvarinė ažūrinė segė, žalvarinis žiedelis. Vaiko kape Nr. 11 aptiktas 4 eilių ilgų žalvarinių įvijų apgalvis, kuris puošė mergaitės kaklą. Tai vienas ankstyviausių šio tipo papuošalų, rastų Lietuvoje.

vos teritorijoje.

Gana turtingas įkapių buvo vyro kapas Nr. 9. Mirusysis palaidotas skobtiniame karste, kuriame buvo sudėta ir daugumas įkapių. Mirusiojo galvūgalyje karste rastas įmominis kirvis ir 3 žalvarinės Romos monetos – sestercijai. Šalia karsto rastas geležinis įmominis ietigalis, prie mirusiojo šono – geležinis peilis, krūtinės srityje – geležinis lazdelinis smeigtukas, rankų srityje – žalvarinis įvijinis žiedas. Kape rastosios monetos kaldintos Antonino Pijaus (138–161 m.) ir dvi Marko Aurelijaus (161–180 m.) valdymo laikais.

Dar viename suardytame kape rasta žalvarinė laiptelinė segė, atsitiktinai aptikti geležinių ir žalvarinių dirbinių fragmentai, lipdytos keramikos šukės, gintarinis kabutis.

Rasti dirbiniai leidžia ištirtąją Gintarų senkapio dalį datuoti II a. pabaiga – III a. Daugumą dirbinių sudaro vietiniai tipai, būdingi vakarų Lietuvai, kurie kalba apie šios srities prekybinius ryšius. Pavyzdžiui, monetas, paauksuoti stiklo karoliai pateko iš Romos imperijos provincijų. Gintarų senkapis yra Lietuvoje 29 laidojimo paminklas, kuriame kapuose aptiktos Romos monetos. Sidabriniai kibiro formos kabučiai, gintarinis kabutis liudija apie ryšius su Pševorsko ar Černiachovo kultūrų gentimis.

Taigi 1978 m. tyrinėjimai davė nemaža naujos medžiagos pažinti vakarų Lietuvos gyventojų laidoseną pirmaisiais m.e. amžiais, buityje naudotiems daiktams, prekybiams ryšiams. Šio įdomaus paminklo tyrinėjimai bus tęsiami.